

Nasc și în Provincie istorici și editori

Peisajul editorial actual din România este variat și complex, el atestă încă supremația Galaxiei Gutenberg în fața Galaxiei Marconi. Târgurile naționale („Gaudeamus”) și internaționale de carte, participarea României la alte târguri internaționale din Europa sau China, este o dovadă peremptorie a interesului constant pentru cartea scrisă atât a editorilor, cât și a numerosului public cititor. Pe lângă tradiționalele edituri românești, începând din prima jumătate a secolului al XIV-lea (vezi Tudor Nedelcea, *Carte despre carte*, Craiova, Editura Alma, 2008), au apărut, alături de cele 24 de edituri antedecembriste, alte noi edituri care s-au impus prin seriozitate, profesionalism și vocație, proiecte editoriale, uneori chiar prin unele sacrificii de ordin moral sau financiar. Unele dintre acestea, au fost mai mediatizate, în special cele bucureștene, altele și-au văzut de treabă și au editat lucrări fundamentale pentru cultura și știința românească.

Statul român a încercat și în mare parte a reușit să sprijine unele programe editoriale, chiar dacă subiectivismul selecției cărților subvenționate a fost/este încă marcant; esențială este ideea subvenționării de către stat a culturii scrise.

Reiterez o propunere mai veche privitoare la modalitatea și criteriile selecției cărții subvenționate. Academia Română, ca cel mai înalt for științific din țară (și apolitic), împreună cu alte instituții de profil din toate domeniile de activitate, să stabilească o listă cu prioritățile strict necesare oricărei culturi. De pildă, ajungerea la zi cu tipărirea tuturor documentelor istorice din *Documenta Romaniae Historica*, a dicționarelor, atlaselor și enciclopediilor din toate domeniile, editarea clasicilor literaturii române (înfăptuită de acad. Eugen Simion în colecția „Opere fundamentale” a Fundației Naționale pentru Știință și Artă, publicând aproape 200 de titluri din clasiți), traduceri în limbi de circulație internațională a marilor lucrări românești etc., etc.

Între editurile postdecembriste care s-au impus prin editarea unor lucrări de excepție este Editura Istros a Muzeului Brăilei „Carol I” și asta se datorează directorului ei și al muzeului brăilean, acad. Ionel Căndea, adevărind proverbul românesc, atestat în timp, cum că omul sfințește locul. Brăila este un oraș de provincie, cu o istorie aparte, dar nu de mărimea și forța intelectuală și financiară a Clujului, Iașului, Timișoarei, de pildă. Este însă pus pe harta marilor orașe culturale și științifice prin activitatea îndeosebi a lui Ionel Căndea și a colaboratorilor săi.

Născut la 25 februarie 1949, la Măcin (Tulcea), Ionel Căndea a absolvit Facultatea de Istorie a Universității din București (1972), în 1996 a finalizat doctoratul în istorie; în 1981, a obținut atestatul postuniversitar în cadrul Centrului de Formare, Educație Permanentă și Management în domeniul Culturii. După obținerea licenței, a fost profesor la Școala generală Cireșu (Brăila) apoi, muzeograf, cercetător științific gradul I și director al Muzeului Brăilei. A urmat toate treptele universitare, până la titlul de profesor universitar la Facultatea de Istorie și Filosofie a Universității „Dunărea de Jos” din Galați; ca expert arheolog, a efectuat cercetări arheologice în județ (Mănăstirea Măxineni), dar și la Cetatea Albă (Ucraina), Orheiul Vechi (Basarabia). A reînființat revista „Analele Brăilei” (în 1993) și a fondat Editura Istros (în 1995). Este autorul a unor studii de istorie: *Brăila. Origini și evoluție până la jumătatea sec. Al XIV-lea* (1995), *Comunitatea greacă de la Brăila* (bilingv, 1995), *Brăila 1711. Documente și studii*

(2011), *Mănăstirea Maxineni* (2 vol., 2012-2014), *Cetatea Brăilei. Istorie. Reconstituire. Valorificare* (2015), *O bibliografie istorică a Brăilei* (2012, cu Costin Croitoru), *Cetatea Albă* (2016), *Medalii bătute de Muzeul Brăilei* (2016) etc.

Dar, ceea ce este esențial pentru orice editură care se respectă, Ionel Cândea a elaborat un proiect științific și cultural pe termen lung în care valorile românești, în special din aria umanistă, își găsesc cu prisosință locul. El însuși a editat, îngrijit sau coordonat astfel de cărți, și-a ales și colaboratori cunoscuți pentru profesionalismul lor. Astfel, în cele aproape 600 de titluri publicate până acum, în editura proprie sau în colaborare cu alte edituri de prestigiu (cum este Fundația Națională pentru Știință și Artă, Editura Academiei Române etc.) cititorul este desfătat cu reeditarea operei celebrului Panait Istrati (pedepsit de scriitorii francezi de stânga după ce a scris *Sposedanie pentru învinși*, în care descria atrocitățile staliniste), a editorului eminescian de excepție Perpessicius, a Poetului Național Eminescu, *Jurnalul Junimii*, a lui Antim Ivireanul, a filosofului Nae Ionescu, a istoricilor: N. Iorga, G.I. Brătianu, C.C. Giurescu, Virgil Cândea, Nicolae Stoicescu, Victor Spinei, Mihai Sorin Rădulescu, Radu Ștefan Vergatti, Dan Cernovodeanu, Radu Manolescu, Șerban Papacostea, Alexandru Zub, Mihai Maxim, George Potra, Matei Cazacu, Nicolae-Șerban Tanașoca, Victor Papacostea, Stoica Lascu etc., a altor mari personalități: Vasile Băncilă, Paul din Alep, Nicăpetre, Eugen Schileru etc.

Este un proiect apreciat și onorat ca atare, care și-a dovedit utilitatea în epoca pe care o trăim, cu false repere morale și științifice, cu numeroase cărți de consum (de citit în tren sau în tramvai).

Lansând în spațiul public, singur sau cu alți remarcabili editori, lucrări de certă valoare științifică și utilitară, acestea i-au adus binemeritate premii și distincții, între care amintim: Premiul „D. Onciul” al Academiei Române (1997), Ordinul Meritul Cultural în grad de ofițer (2004), Diploma de recunoștință a Fundației Culturale Bibliotecii Române din Canada (2010), Premiul „Aurelian Sacerdoțeanu” al Academiei Oamenilor de Știință din România (2014), Medalia pentru cercetarea istoriei orașelor acordată de Academia Română (2015), cetățean de onoare al Brăilei (2002) etc.

De asemenea, ca specialist, a fost primit membru de onoare al Institutului de Arheologie al Academiei Române (2011), membru în Adunarea Națională Bisericească (1990-2010) și în Consiliul Eparhial al Episcopiei „Dunărea de Jos” (1990-2010), membru de onoare al Uniunii Elene din România și al Clubului Istoricilor „N. Iorga”.

Corolar al activității sale științifice a fost alegerea sa, în 2016, ca membru corespondent al Academiei Române.

Între marile realizări editoriale ale istoricului Ionel Cândea includem, cu toată convingerea, *Documente privind istoria românilor. Colecția Eudoxiu Hurmuzaki*, seria a 3-a, realizată împreună cu acad. Victor Spinei, apărută sub egida prestigioasă a Academiei Române.

Urmând îndemnul tatălui lor, Doxaki Hurmuzaki (născut în satul Horodiște, atât de frumos descris de I. Druță), de respectarea celor trei datorii „*patria, limba și biserica*”, fiii săi (Constantin, Gheorghe, Alexandru și Nicolae, dar mai ales Eudoxiu) s-au impus în fruntea mișcării naționale din Bucovina.

Eudoxiu Hurmuzaki (1812-1874) a început, încă din 1845, munca migăloasă de depistare și transcriere a documentelor privind istoria ținuturilor românești din arhive străine, mai ales din arhivele vieneze. Și, astfel, istoricul Hurmuzaki a adunat o colecție de documente în limba germană, *Fragmente din istoria românilor*, publicată postum în cinci volume. Ca ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice, Titu Maiorescu a instituit, prin decret, în 1874, o comisie pentru valorificarea acestui tezaur documentar, formată din M. Kogălniceanu, Al. Odobescu, Theodor

G. Rosetti și D.A. Sturza, secretar fiind Ioan Slavici. Primul volum din acest tezaur al eruditului baron bucovinean a fost tradus de M. Eminescu în vara anului 1878, în timpul șederii sale la conacul jurnalistului N. Mandrea de la Florești-Gorj. Volumul este tipărit anul următor, în 1879, fără a se menționa numele traducătorului. Aici, la Florești, a venit I. Slavici spre a-i aduce o sumă de bani pentru traducere.

Cei doi editori, Victor Spinei și Ionel Câdea, și-au propus ca în noua serie, a treia, să fie incluse „materiale arhivistice referitoare nu numai la evenimentele de natură istorică, ci și la aspectele de ordin cultural, artistic, ecleziastic, cartografic etc., mai ales că deținem informații concrete despre consistentele resurse documentare încă nevalorificate, depozitate în așezăminte de profil din multe centre europene (Berlin, Budapesta, Istanbul, Londra, Moscova, Paris, Sankt Petersburg, Vatican, Viena etc.) sau americane (Stanford, Washington etc.)”.

Reactivarea colecției este un semn de normalitate și de necesitate științifică stridentă, așa cum o atestă primul volum privind *Legea română la Petrograd (194-1918)*. Documente și memorii despre „marele război văzut de pe versantul oriental”. Studiul introductiv, doct și complet, notele de subsol dovedesc acribia științifică a celor doi istorici, Victor Spinei și Ionel Câdea.

Recent, Editura Istros a Muzeului Brăilei „Carol I”, condusă de acad. Ionel Câdea, a editat vol. IX din *Studii de istorie* dedicat istoricului octogenar Constantin Bușe. De altfel, editorii acestui volum masiv (872 p.) și bogat în conținut sunt istoricii C. Bușe și Ionel Câdea. După articolul aniversar al istoricului Stoica Lascu despre *Profesorul Constantin Bușe. Octogenarii – testimoniu din partea colegilor, prietenilor, discipolilor*, scris cu decență, volumul cuprinde studii și articole grupate în capitole definitorii: *Personalități ale istoriei și culturii naționale* (aici semnează Tudor Nedelcea, Horia Dumitrescu, Alin Spânu, G. Lascu, Viorel Gheorghe), *Istorie militară* (Fl. Șinca, Dan-Dragoș Sichigea, Luminița și Teodora Giurgiu, N. Roaită, Silviu Moldovan), *Din istoria recentă a agriculturii românești* (Florica Mihuț, I. Ivașcu), *Istorie bisericească – Istorie politică* (Al. Barnea, Dan Bodea, Dragoș Pârcălabu, P. Țurlea, Aurel Pentelescu, Ionuț Petcu, Ionel Mercea), *Evenimentele din 1989 în discuțiile istoricilor* (C.C. Hlibor, M. Dobre), *Monumentele noastre* (I. Opreș, H. Dumitrescu, Al. Barnea), *Unirea în istoria românilor* (B. Catana, Jipa Rotaru, G. Ungureanu, Mircea Tănase), *Varia* (El. Gheorghe, L. Spiridon, I. Mihai), *Istoria românilor – istorie universală* (C. Bușe, Viorel Cruceanu, Fl. Fugaru, E. Denize, Stoica Lascu, Ciprian Nițulescu, Iul. Toader, Corina Paraschiv, M. Retegan, G. Damian).

O repede ochire asupra activității editurii brăilene Istros, implicit a fondatorului și directorului ei, acad. Ionel Câdea, ne conduce la concluzia firească: Nasc și în Provincie istorici și editori.

Prof. dr. Tudor Nedelcea
Cercetător științific principal

